

Stad en landen van Utrecht: en hoe wel sy verklaerden dat sy die niet en begeerden / en dat henluiden die ook in den Winter niet dienen en souden / obermits de wegen van de Landen van Utrecht so seer diep zijn datmen daer geen of seer qualijk sware Peerden kan gebruiken / en dat haerluiden daerom beter soude dienen lichte Peerden / so heeft sy nochtans sijn vende aldaer doen komen / en sijn deselve aldaer gebleven totten 21 Januarij 1567. dat de Hertoginne Regente de selve door de sollicitatie van die van Utrecht daer weder van daen heeft doen vertrecken.

(fol. 75.)

Daer naer hebbende doen betoopen sekerer middelen van accoort tusschen de Staten van Utrecht en die van de Religie / heeft de voorsz Staten doen vergaderen / en henluiden die voorsz sijn middelen doen voorgeben / en begeert dat sy die souden willen aengaen / ter tijd toe anders by Koninklijke Maj. en advijs van de Staten Generael soude geordonneert wesen / dan sy hebben 't selve afgeslagen / en niet willen aengaen / so ook 't Hof 't selve affloog / gelijk ook die van den Raed van der Stad / niet segenstaende verscheiden inductien / 't selve ook niet en hebben willen aengaen / 't welk sijn Excellentie siende / heeft van haer refusus acte begeert / en geprotesteert dat sy hem met haerluider refusus wilde excuseren aen den Koning en de Regente / van de inconuenienten die daer uit souden mogen komen / welke acte van refusus hem gelevert is geweest / en heeft daer naer de becaemde Articulen gefonden aen de Hertoginne van Parma.

De Geresumeerde door de presentie van den Prinse stouter werdende: hebben op sekeren dag hare predicatie gehouden buiten S. Carrijnen poorte (by welke poorte het Casteel stont) in 't belet / en hen beboelen zijnde van daer te vertrecken / sijn in weigeringe geweest: waer door de Castelein veroorzaekt is geworden eenig geof geschut af te doen schieten / en de selve also van daer te doen vertrecken. Eindelijk de Prince van Orangien van de Hertoginne wederom ontfangen hebbende de voorsz Articulen van accoort / heeft de selve by 't zegel van Justitie van den Hobe van Utrecht doen bezegelen / en op sijn naem als Stadhouder by maniere van Ordonnantie of Placact by klokluidinge van den Stadhuisse in naerbolgender manieren doen verkondigen.

Accoort by den Prinse van Orangien binnen Utrecht.

DE Prince van Orangien, Grave van Nassauwe, &c. Stadhouder en Capiteyn Generael Con. Maj. over Bourgoignien, Holland, Zeeland, West-Vrieland en Utrecht: laet weten, dat also onlangs sekere oproerte en onruste binnen deser Stad verlesen is uit oorfake van de nieuwe Religie, om welke onruste te nederleggen, ten einde alle twedracht ter cause van dien opgetaen cessere, de Borgeren en Ingetenen, so Geestelijk als Weerlijk, in goede ruste, stilte en vrientchap mogen leven, en onderlinge converseren, mitsgaders dese Stad van alle inconuenienten en beroerten verhoet en beschermt werden. En ook op dat eenen yegelijken mach weten hoe dat hy hem sal mogen reguleren navolgende 't accoort gemaekt mitten Edelen geconfedereert, heeft sijne Excellentie in de qualiteit als voren geordonneert en gestatueert de Puncten en Articulen hier na volgende.

In den eersten, dat die van de nieuwe Religie hen niet en sullen vervorderen in te nemen, met geweld of sonder geweld, eenige Kerken, Cloosteren, Gasthuisen of andere gewyde plaetsen, noch gebruiken eenige huizen of schueren om aldaer te doen of laten geschieden eenige sermonen of predicatien, of vergaderinge van eenige van de nieuwe Religie, uitgesondert alleenlijken in de plaetsen hen buiten deser Stad daer toe gegunt.

2. Dat niemand en vervordere by hem selven of andere die van de voorsz nieuwe Religie directelijk of indirectelijk te storen, beletten, of eenigfins behinderen de Sermonen, Missen en Gods-diensten, hoe die genaemt mogen wesen, die tot noch toe in alle Kerken en gewijde plaetsen, na de oude Catholijke Religie onderhouden en gepleegt zijn, buiten of binnen der

Stad, Steden, en platten Lande van Utrecht, noch de selve Gods-diensten te bespotten in de Kerken, of eenige betchimpinge te doen.

3. Item, dat gene Predicanten en Ministers van de nieuwe Religie, buiten de Nederlanden van sijne Maj. geboren, egene Poorters der selver Nederlanden wese, noch uit eenige Heeren landen voorvluchtig of gebannen hen en sullen vervorderen eenig Sermoon te doen, maer de gene die als boven gequalificeert zijn, sullen na de publicatie van desen, al eer sy eenige Predicaten sullen mogen doen, der plaetse voorsz gehouden zijn in hand'n van sijne Excell. of in sijn absentie in handen van de Schout en Burgemeesters deser Stad, te doen den Eed van onderdanigheid en getrouwigheid sijne Maj. Officier en Regeerders deser Stad, in allen saken Politijke t onderhouden so lange sy binnen deser Stad, Steden en Landen blijven sullen.

4. Dat die van de nieuwe Religie hen gedragen sullen gehoorig en onderdanig in alle Politijke saken Coninklijke Maj. en Regeerders deser Stad, als andere goede onderdanen ichuldig zijn en behoren te doen, den welken ook specialijken verboden en geinterdiceert wert, in haerluider predicatien te gebruiken eenige oproerige of seditieuse propoosten en woorden tegens eenige Overheid, 't zy Geestelijk of Weerlijk: dat de selve Predicanten, Ministers, mitsgaders die van de nieuwe Religie, gehouden sullen zijn tot defensie, rust en vrede deser Stad, hen t'employeren en gebruiken als andere goede Burgeren gehouden zijn te doen, jegens alle vyanden van de gemene vrede, so van binnen als van buiten, even verre sy daer toe by den Schout en Burgemeesters deser Stad verfocht werden.

5. Desgelijken aengesien die van de nieuwe Religie hebbende gepredikt voor 't accoort gemaekt mitten Edelen geconfedereert, sullen navolgende 't selve mogen hen predicatien doen buiten dese Stad, ter plaetsen henluiden geordonneert, sonder verboden wapenen, namentlijk, Buffen, Cinkroeren, Hellebaerden, Spiesen, Knevelstaven, in alder modestie, en sulks doende en sal hen geen stoornisse of moeyenisse gedaen werden, alles by manieren van provisie, en ter tijd by sijn der Maj. anderfins sal wesen geordonneert, volgende 't accoort mitten Edelen geconfedereert gemaekt, bevelende te dien einde sijne Excellentie eenen yegelijken dien van der voorsz nieuwer Religie, hen regulerende so voortz is, in haren Sermonen niet te storen of belet te doen, injurieren met woorden noch werken, noch bespotten ter cause van de voorsz Religie.

6. Dat d'eenen noch d'andere partye niet en sal mogen ter sake van de Religie eenig overlact malkanderen aendoen, injurien of investuren aensleggen.

7. Dat niemant hem en vervordere eenige woorden te spreken tenderende tot oproerte, seditie, of eenige seditieuse acten te bedryven.

8. Noch (ook hy ware van d'oude of nieuwe Religie) hen en vervordere te beletten of behinderen, by hen of andere, de apprehensie, vangenis, straf en executie der justitie aen den Beelde-brekers, berovers der kerken, of eenige andere quaetdoenders, daer jegen men met Justitie procederen sal.

9. Item, wort verboden en geinterdiceert eenen yegelijken te verkopen of hebben eenige fameuse Boeken of gedichten, tegens den Coning, de Gouvernante, of eenige andere Overigheid, in 't generael of particulier.

10. Dat niemant op der straten noch in velden sijnge eenige fameuse Liedkens of andere gedichten niet fameus, daer door eenig volk vergadert ware of soude mogen worden tot oproer en onrust.

11. Tegens welke Puncten en Articulen boven verhaelt, indien yemant, van wat Religie hy zy, bevonden wert misdaen, gecontravenieert, of hem daer in niet gequeten te hebben na behoren, sal staen tot straf en poene van de galgen, of anders arbitralijken gecorrigeert werden na gelegentheid van zijne misdaet.

12. Sijne Excellentie interdiceert en verbiet alle Predicanten, so van de oude als nieuwe Religie, in haren Ser-

Sermonen of Predicationen te gebruiken eenige smadelijke of schimpige woorden, injurien of invectiven tegen den anderen, op poene van den selven het prediken te verbieden, en gestraft te werden arbitralijken: behoudelijc dat 't gunt geleert wort beroerende de oefeninge van eenige Religien of straf der sonden, niet gesacht sal werden voor injurie, so verre daer in geen ordene van menschen genoteert of gelaftert en werde.

13. Is ook geinterdicteert en verboden als voren, dat niemant den andere uit sake van sijne Religie en sal bespotten noch behinderen, niemant en sal mogen binnen of buiten der Stad gebruiken, of hen behelpen met eenige heimelijke leusen, streckende of dienende tot vergaderinge van volk, uitgesondert alleen de Hooft-Officieren, en de geene die zijn of wesen sullen in soldye van sijne Maj. de drie Staten deser Landen, of deser stad Utrecht.

14. Sijne Excellentie heeft genomen en ontfangen, noemt en ontfangt mits desen onder sijne en der Regeerders deser Stad protectie en beschermenisse alle inwoonders en Ingeleuten der selver, so Geestelijc als Werelijc, so verre de selve personen leven en hen dragen onder de gehoorsaemheid, obediencie, politijcke ruste en vrede deser Stad: Interdicierende eenen yegelijken, wie hy zy, dese protectie te violeren of te breken, op de poenen hier boven verklaert.

15. Al 't welke sijne Excellentie geordonneert heeft by provisieer tijt en wijlen toe by sijne Maj. anders sal wesen geordonneert, volgende 't accoord by hare Hoogheid metten Edelen geconfedereert gemackt: bevelende den Schout en dien van den Gerechte deser Stad, dese Ordonnantien te doen effectuieren en executeren tegens den overtreders van dien, sonder simulatie of verdrag. Des voirconde sijne Excellentie dese jegenwoordige onderrekeint, en 't zegel van Justitie van desen Hove Provinciael daer op doen drucken in Placcate, in de stad Utrecht, den 25 dag van Novembris in 't jaer onses Heeren 1566. En stont aldus ondergetekent

G U I L L I A M E D E N A S S A U.

Dit accoord gepubliceert zijnde / heeft de Prince die van de Gereformeerde Religie een plaetse gewesen buiten de Witte Vrouwen poorte amde stad by Cingelen / daer se van doe dooptaen hare Predicationen gehouden hebben / en is daes naer verbrocken naer Amsterdam.

En also die van de Religie tot Amsterdam / volghens 't accoord hier vozen verhaelt / haer predicationen noch waeren houdende in de Minrebroeders kerke binnen der Stede / en dat de Burgemeesters en Raden 't selve niet en wisten te beletten / hebben se seer aengehouden om den Prince aldaer te hebben / dewelcke daer gekomen zijnde den 15 Decembris / alle de gelegentheid verstaen heeft / en groten arbeid an de Stede in byede te stellen en te houden gedaen hebben / is aldaer ontrent ses weken gebleven / tot dat se eintelijc sekerre ordonnancien en accoord gemackt heeft. Inhoudende onder andere / dat het accoord by die van der Stad gemackt / soude blijden in 't geheel / uitgevomen de permissie en het gebruik van de Minrebroeders kerke metten gehele Convente / die se souden moeten gelijken beclaten / mits datmen hen andere plaetsen / bequaem totter predicationen / buiten der Stad soude aenwijzen / aldaer se tot haren kostten souden nodigen bouwen. En dat oek tot versekeringe van beiden zijden opgelicht souden worden 5 of 600 Burgereen / en dat de Sleutelen van der Stad sonder geweldt waerden op 't Stadhuys / dat de poorten niet souden gespent werden dan met consent van de Burgemeesters / oek dat twee van de Wet / en twee van de Religie / 't samen souden reisen by de Gouvernante / om te versoeken ratificatie.

Tot Leiden hebben de Regeerders der selber Stede geraemt de naerbolgende Pointen en Articulen / om by provisie te dienen tot onderhoude van alle rusten ende vrede onder de Gemeente aldaer / so lange de predicationen souden waerden geceleert. Welke articulen

by de Gedeputeerde van de Religie binnen der selber Stad op den 11 Januarij / ter presentie van de Prince van Oranien als Stadhouder en Capiteyn Generael over Holland / Zeeland en Vriesland / mitsgaders de Heere van Rijnswijk / President van Holland / verklaert en beloost hebben na haren inhouden te doorkomen / en dooz so heel in hen was by andere hare mede-brueders doen doorkomen / sonder contrabentte / en in kennisse van dien hebben se de selve ondertekent aldus / Georgius Aponis Minister Ecclesiae Christi apud Leydenses, Jan Corssen Coperslager / Hendrick van Zyl / Arent Steliffz / Hing Dirck van Banchen dooz my selven / Dirck Warentsz dooz my selven. De doozs Articulen sijn getweest dese naerbolgende.

1. Dat om alle verder dissidie en twedracht in de Religie te schouwen, en des te beter alle andere gereprobeerde Secten en Herefien te beletten, die onder dexel van de reformatie van de Religie souden mogen werden gesemineert, so eenige hen baptiseren van de Gereformeerde Religie, daer af alree eenige beginselelen zijn gesien, als namentlijk, Mennonisten, Adamiten, &c. de selve van de Gereformeerde Religie sullen doen verklaringe van hare gepretendeerde Religie en leringe die syluiden profiteren, sonder onder dexel van dien eenige andere predicatie of leringe te doen, 't zy dan dat syluiden volgen de Confessie van Ausburg, of de Religie van Calvinus, of andere die altans getolereert werden.

Hier op hebben se verklaringe gedaen by monde van eenen Toriaen / dat syluiden geen ander Religie en willen profiteren dan 't oprechte Confessie van Ausburg / sulx die by Philips Melanthon is geproffiteert of gedeclareert in epistola ad Comitum Palatinum.

2. Dat alsulx de selve van de Gereformeerde Religie alle Secten en Herefien sullen helpen beletten en afweren, en den Magistraet daer toe doen alle assistentie, voor so veel in henluiden, en elks van hen sal zijn, en elx na sijn qualitie.

3. Dat syluiden willende eenige doden begraven op 't gewijde, na d'utterste begeerte van den overleden, of van den naesten vrunden van dien, daer toe niet en sullen mogen adhiberen eenige nieuwe Ceremonien van sange of anders: wel verstaende dat syluiden ook niet en werden geconstringeert te adhiberen de gewoonlijke Ecclesiastique Ceremonien.

4. Dat syluiden geen vergaderingen in 't heymelijc noch in 't openbaer binnen der Stad noch daer buiten sullen mogen maken nochte houden, dan alleenlijk van hate predicatie, immers anders geen vergaderinge van eenige menigte van personen, dan so verre onder henluiden eenige vergaderinge of communicatie notelijc zijn, sullen daer af, en van de sake van dien, die van de Wet infinuieren, om hen daer by vinden indien hen des belieft.

5. Dat syluiden nochte hare Predicanten Scholens mogen oprechten nochte openen.

6. Dat syluiden geen Predicanten en sullen mogen stellen, aennemen, noch onderhouden, die van de Koninklijke Maj. landen van herwaers-over niet geboren en zijn, noch die van een quaed leven of conversatie, oek van eenige publike delicten tot eenige tijt bevonden sullen worden, waer af de kennisse by de Ovetigheid en Magistraet van den Stede genomen sal worden.

7. Dat syluiden niemant by wegen van giften, distributien van aelmiffen, beloften of diergelijcke en sullen doen inciteren of trecken tot hare Religie.

8. Datse de Magistraet van de Stede in alle politijcke saken, en alle administratie van Justitie, gehoorsamen en onderdanig sullen zijn, sonder eenige Ordonnantie van de Wet of Wetschap deser Stede te wederhouden.

9. Datse alle impositie en lasten, capitale en personele, mit andere poorters en inwoonders deser Stede so veel elz sengaet, goetwillig sullen helpen dragen, bysonder

De koninklijke prins van Oranien tot Amsterdam.

accordeert met de nietwe religie tot Leiden.